

FINANCIËN

Forumkeuzeclausules in verband met de EEX-Vo en nieuwe conflictregel eigendomsvoorbehoud

De EEX-Verordening

Op 1 maart 2002 is de EEX-Verordening in werking getreden. Deze Verordening komt in de plaats van het EEX-Verdrag van 1968, zoals diverse malen nadien gewijzigd, en heeft rechtstreekse werking. De Verordening geldt in de verhouding tot alle EU-staten met uitzondering van Denemarken, jegens welke nog het EEX-Verdrag geldt. In de relatie met IJsland, Polen en Zwitserland blijft ook het zogenoemde Parallel-Verdrag, ofwel het Lugano-Verdrag gelden. Voor algemene commentaren op de nieuwe EEX-Verordening verwijs ik naar de artikelen van P. Vlas, WPNR, nr. 6421 (2000), met een correctie in WPNR, nr. 6485 (2202) met betrekking tot het voor de praktijk zo belangrijke artikel 5 lid 1, en van G.E. Schmidt in NIPR 2001, p. 150 e.v.

Forumkeuzeclausules en artikel 23 EEX-Vo

De bepalingen omtrent forumkeuze zijn thans te vinden in artikel 23. Ingrijpende wijzigingen brengt dit artikel niet. Toch is er een voor de praktijk interessante nieuwigheid. In het oude artikel 17 EEX gold de aanwijzing van een rechter door partijen als een exclusieve forumkeuze, dat wil zeggen dat beide partijen uitsluitend de aangewezen rechter konden adiëren. Op deze regel van wederzijdse exclusiviteit bracht de vierde alinea wel een mogelijkheid van een beperking, doch in moeilijk te grijpen bewoordingen:

'Indien een overeenkomst tot aanwijzing van een bevoegde rechter slechts is gemaakt ten behoeve van een der partijen, behoudt deze het recht zich te wenden tot elk ander gerecht dat op grond van dit verdrag bevoegd is.'

Indien in een overeenkomst tussen een in Nederland gevestigde onderneming en een in Griekenland gevestigde onderneming de rechter te Amsterdam als bevoegd is aangewezen, zou men denken dat deze bepaling slechts in het belang van de Nederlandse onderneming is gemaakt, zodat deze het recht blijft behouden zich tot een andere rechter te wenden. Het Hof van Justitie is echter van oordeel dat die conclusie niet getrokken mag worden: het enkele feit dat gekozen is voor het gerecht van de plaats van vestiging van een der partijen maakt de keuze nog niet tot een keuze in de zin van artikel 17 lid 4 EEX-Verdrag (HvJ 24 juni 1986, NJ 1987, 656, *Anterist/Crédit Lyonnais*). Deze merkwaardige beslissing, maar die wel vaste rechtspraak is, is er waarschijnlijk de oorzaak van dat in met name Engelsrechtelijke documenten lid 4 letterlijk wordt overgenomen om tot uitdrukking te brengen dat voor een der partijen de forumkeuze niet exclusief werkt. Ik heb dat altijd verhullend taalgebruik gevonden. Mijns inziens is in de Nederlandse praktijk gangbaar de toevoeging 'without prejudice to (...) (X's) right to bring proceedings before any other competent court'. Deze techniek heeft mijn voorkeur, omdat het veel duidelijker tot uitdrukking brengt wat bedoeld is. De effectiviteit daarvan is nimmer betwijfeld.

In het nieuwe artikel 23 EEX-Vo komt lid 4 van artikel 17 EEX-Verdrag niet meer voor. Lid 1 bepaalt simpelweg dat de bevoegdheid exclusief is, tenzij de partijen anders zijn overeengekomen. Dit betekent twee dingen. Het is nu volstrekt zeker dat de door mij gesuggereerde, gebruiksvriendelijker techniek effectief is om te bewerkstelligen dat de forumkeuze voor een der partijen niet-exclusief is en dat de vage, in Engelsrechtelijke documenten gebruikte bewoordingen overboord gezet kunnen worden. Lid 1 brengt echter nog een echte nieuwigheid. Het is nu ook mogelijk dat de forumkeuze voor beide partijen niet-exclusief is en wel door de toevoeging 'without prejudice to either party's right to bring proceedings before any other competent court'. Met een dergelijke clause kan ieder der partijen altijd terecht bij de aangewezen rechter en beide blijven bevoegd zich te wenden tot een andere bevoegde rechter. Aldus staan beide partijen in dezelfde, gelijke positie. Dergelijke clausules kwamen reeds in de praktijk voor, ook al voorzag artikel 17 EEX-Verdrag daar niet (expliciet) in.

Wetsvoorstel conflictregel eigendomsvoorbehoud

In het kader van de Richtlijn 2000/35 EG van 29 juni 2000 betreffende bestrijding van betalingsachterstand bij handelstransacties is een wetsvoorstel (Kamerstukken II, 2001/02, 28 239, nr. 1-2) ingediend met betrekking tot een nieuwe bepaling in Boek 3 BW artikel 92a. Deze bepaling geeft een conflictregel voor de goederenrechtelijke gevolgen van een eigendomsvoorbehoud in een internationale overeenkomst. Samengevat komt de conflictregel hierop neer dat de goederenrechtelijke gevolgen van een eigendomsvoorbehoud worden beheerst door het recht van de staat op welks grondgebied de zaak zich bevindt op het tijdstip van levering. Aangezien bij export vanuit Nederland de levering vrijwel altijd geschiedt in Nederland, bijvoorbeeld op grond van een beding 'af fabriek/magazijn' of omdat de aflevering aan de eerste vervoerder in Nederland plaatsvindt, worden de goederenrechtelijke gevolgen vrijwel steeds beheerst door Nederlands recht, dat wil zeggen artikel 3:92 BW. Lid 2 van de nieuwe bepaling geeft echter de mogelijkheid dat gekozen wordt voor het recht van het land van bestemming. Dat biedt de mogelijkheid om, bijvoor-

beeld, bij export naar Duitsland te profiteren van de ruimere mogelijkheid van het eigendomsvoorbehoud onder Duits recht door middel van rechtskeuze voor dat recht. Dit is een toepassing van de figuur 'depeçage' als bedoeld in artikel 3 EVO. De exporteur kan derhalve op de koopovereenkomst van toepassing verklaren Nederlands intern recht, dan wel Nederlands recht resulterend in de toepasselijkheid van het Weens Koopverdrag, en Duits recht op het eigendomsvoorbehoud. Om te profiteren van de ruimere mogelijkheden onder Duits recht dient de clause die ruimere toepassing wel te vermelden, bijvoorbeeld door te bepalen dat het voorbehoud zich uitstrekt tot door de koper vervaardigde zaken: het voorbehoud gaat immers nooit verder dan hetgeen contractueel in de clause overeengekomen is.

Overigens zijn de conflictregels met betrekking tot het eigendomsvoorbehoud wel ingewikkeld. De vraag of het voorbehoud overeengekomen is alsmede verbintenismatige kwesties blijven onderworpen aan het recht dat op de koopovereenkomst van toepassing is, zie ook de tweede zin van artikel 3:92a BW. Voorts is het vaste rechtspraak dat de uitoefening van het eigendomsvoorbehoud geschiedt naar het recht van het land waar de goederen zich alsdan bevinden, dat is dus het land van import. Deze regel brengt met zich mee dat een Duitse verkoper die naar Duits recht een ruimer eigendomsvoorbehoud heeft bedongen met betrekking tot aan een Nederlandse koper verkochte zaken, dat voorbehoud niet verder kan uitoefenen dan volgens artikel 3:92 BW is toegelaten. Waarom deze regel niet ook in artikel 3:92a BW is opgenomen, is niet duidelijk.

Mr. R.I.V.F. Bertrams